

Mishenina N.V., Mishenina G.A., Turenko J.O. Strategic directions of offshore areas: national and global financial and economic interests

This paper investigates the strategic guidelines for the operation of offshore areas (centers). The main motivational factors of using offshore have been considered in this article. The estimation of investment offshore business has been developed and argued.

Keywords: offshore area, motivation, strategic goals, tax, investment, government budget.

Мишенина Н.В., Мишенина Г.А., Туренко Ю.О. Стратегические ориентиры развития офшорных зон: национальные и мировые финансово-экономические интересы

В статье исследуются стратегические ориентиры функционирования офшорных зон (центров). Определены основные мотивационные факторы использования офшорных зон. Выполнена оценка инвестиционной деятельности офшорного бизнеса.

Ключевые слова: офшорная зона, мотивация, стратегические ориентиры, налогообложение, инвестиции, государственный бюджет.

Дата надходження до редакції: 14.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 631.164.23

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНОГО ВИРОБНИЧОГО НАПРЯМУ

А. О. Калашніков, аспірант*, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

*Науковий керівник – д.е.н., професор О. І. Гуторов

Проаналізовано рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Харківської області та визначено його взаємозв'язок з виробничим напрямом діяльності підприємств. Здійснено оцінку впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Ключові слова: інвестиційне забезпечення, розвиток сільськогосподарських підприємств, виробничий напрям, спеціалізація

Постановка проблеми у загальному вигляді. Запорукою нарощування обсягів виробництва та підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є удосконалення матеріально-технічної бази та впровадження новітніх технологій шляхом нарощування обсягів здійснюваних інвестицій. Стратегічні завдання, що стоять перед аграрною галуззю, вимагають вирішення цілої низки питань, що пов'язані як з пошуком джерел фінансування інвестицій (особливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів), так і визначення напрямів інвестування коштів. На наш погляд, це потребує ретельного вивчення особливостей інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання, що здійснюють сільськогосподарське виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Всебічне дослідження питань інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств здійснювалися цілим рядом вчених-економістів, серед яких М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, Ю.О. Лупенко, Т.В. Майорова, П.Т. Саблук та ін. Однак, недостатньо уваги приділено вивченню впливу виробничого напрямку сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінка впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загально визнано, що спеціалізація аграрних підприємств передбачає переважаюче виробництво відповідних видів продукції, для яких існують найсприятливіші природно-економічні умови [1]. Водночас, професор П.К. Канінський зазначає, що відповідно до виробничого напрямку діяльності підприємств формуються відповідні рівні інтенсивності та економічної ефективності виробництва [2].

У власних дослідженнях ми виходимо з того, що спеціалізація підприємств, виробничий напрям їх діяльності у значній мірі визначають показники інвестиційного забезпечення. Так, При проведенні аналізу оцінки впливу виробничого напрямку господарської діяльності підприємства на рівень його інвестиційного забезпечення виходитимемо з того, що одним із основних показників інвестиційного забезпечення є обсяг інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь [3-5], а спеціалізація аграрних підприємств та їх виробничий напрямок в сучасних наукових та навчальних виданнях визначаються на основі структури товарної продукції [1,6], яка відображає економічне значення окремих сільськогосподарських галузей у господарстві.

З метою оцінки впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств Харківської області на рівень їх інвестиційного забезпечення у 2012 р. досліджувана сукупність, у яку увійшли 375 підприємств, була

Вісник Сумського національного аграрного університету

поділена нами на 7 груп за обсягами капітальних інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь (табл. 1). На основі отриманих даних, можна стверджувати, що існує обернена залежність між структурою товарної продукції сільськогосподарських підприємств та рівнем їх інвестиційного забезпечення. Так, зі збільшенням обсягів здійснюваних інвестицій, змінюється виробничий на-

прям підприємств – зменшується спеціалізація господарств на виробництві продукції рослинництва на користь виробництва продукції тваринництва. Якщо в двох групах підприємств з найнижчим рівнем інвестиційного забезпечення питома вага тваринництва не досягала 5%, то поступово збільшуючись, у підприємств з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення – становила більше 57%.

1. Залежність виробничого напрямку сільськогосподарських підприємств Харківської області від їх інвестиційного забезпечення, 2012 р.

Показники	Групи господарств за розміром інвестицій на 1 га с.-г. угідь, грн.							У середньому по сукупності
	до 100,00	100,01-200,00	200,01-400,00	400,01-800,00	800,01-1600,00	1600,01-3200,00	понад 3200,00	
Кількість господарств в групі	64	26	57	85	86	39	18	375
Інвестиції на 1 га с.-г. угідь	43	144	293	569	1125	2052	5941	852
Чистий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції, тис. грн.								
Озима пшениця	21,0	24,7	18,2	22,5	17,4	17,8	3,4	18,0
Ячмінь	5,4	3,2	3,6	6,1	4,8	4,8	0,8	4,4
Кукурудза на зерно	14,9	20,4	14,1	16,5	10,1	11,7	3,2	12,7
Соняшник	44,8	36,8	35,9	32,4	35,9	36,6	9,9	33,4
Цукрові буряки	0,8	1,2	1,1	3,2	1,9	1,9	0,3	1,7
Інші	8,4	9,4	17,3	10,4	11,1	14,3	25,3	13,4
Всього по рослинництву	95,4	95,7	90,2	91,2	81,2	87,2	42,8	83,7
Молоко	1,4	3,2	7,2	6,0	13,3	9,4	7,4	7,8
Вирощування ВРХ (в живій масі)	0,5	0,6	1,5	1,2	2,0	1,0	1,7	1,4
Вирощування свиней (в живій масі)	0,2	0,4	0,8	1,3	0,7	2,2	4,7	1,4
Вирощування птиці (в живій масі)	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	1,5	0,2
Яйця курячі	1,4	0,0	0,0	0,1	1,6	0,0	33,0	4,2
Інші	0,8	0,1	0,4	0,2	0,9	0,2	9,0	1,4
Всього по тваринництву	4,6	4,3	9,8	8,8	18,8	12,8	57,2	16,3
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано автором на підставі даних Головного управління статистики у Харківській області [7]

Ринкова економіка орієнтує товаровиробників виробляти те, що можна вигідно продати, у зв'язку з чим основним завданням спеціалізації та виробничого напрямку підприємства є забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції, що користується попитом на ринку. Відтак, соняшник являється головною культурою майже у всіх групах підприємств - попит на цю культуру стабільно високий. Виключення становлять лише господарства з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення, де питома вага соняшнику в структурі товарної продукції сягає лише близько 10%. В даній групі підприємств, вирощування соняшнику виступає додатковою галуззю для підприємств виробників яєць. Будучи основним компонентом корму для птиці, насіння соняшнику забезпечує сприятливі умови для розвитку головної галузі, дещо знижуючи собівартість виробництва яєць. В інших групах підприємств питома вага соняшнику в структурі товарної продукції значно вища, однак необхідно відзначити, що спостерігається чітка тенденція до зниження його частки в загальних обсягах товарної продукції з підвищенням рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Так, якщо у підприємств з найнижчим рівнем інвестиційного забезпечення частка соняшнику сягає близько 45%, то в господарствах з обсягами інвестицій від 1,6 до 3,2 тис. грн.

на 1 га – 36,6%, а в господарствах з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення, як вже зазначалося, лише 10%.

Схожа тенденція простежується і у випадку з озимом пшеницею. З підвищенням рівня інвестиційного забезпечення сільгосппідприємств її питома вага в товарній продукції помітно знижується – з 21% в групі з найменшими обсягами інвестицій до 3,4% в господарствах з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення.

В свою чергу, при підвищенні рівня інвестиційного забезпечення в структурі товарної продукції господарств збільшується питома вага іншої продукції рослинництва – з 8,4% в підприємствах з обсягами інвестицій до 100 грн. на 1 га до 25,3% в підприємствах з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення. В першу чергу, такі зміни відбуваються за рахунок плодоовочівництва. Потрібно наголосити, що овочівництво вимагає сучасних технологій та відповідного рівня інвестиційного забезпечення. Кошти необхідні на будівництво, відновлення та розвиток різноманітних об'єктів інфраструктури – теплиць, іригаційних (зрошувальних) систем, систем опалення та ін. Особливої уваги вимагає будівництво сховищ для виробленої продукції. Так, в 2010 році «Міжнародна фінансова корпорація» (IFC) провела масштабне дослідження, присвячене усім аспектам зберігання овочів та фруктів [8]. Виходячи із си-

туації зі сховищами в країні на момент дослідження, втрати вже прибраної продукції досягали 3,5-4 млн. т. (еквівалент продукції з 250-300 тис. га – такі площі йдуть на виробництво відходів). За оптовими цінами 2010 року це 11-12 млрд. грн. При цьому, забезпеченість сховищами для товарної продукції за даними «МФК» складала за призначенням: для фруктів – 21%, для овочів – 10%, для картоплі – 4%; у т.ч. по регіонах: південний – на 22%, центральний – на 12%, східний – на 12%, західний – на 7%. У 2011 році була запроваджена Концепція розвитку овочівництва та переробної галузі до 2015 року [9], спрямована на забезпечення населення України високоякісною овочевою і баштанною продукцією. Реалізація концепції дозволить зменшити втрати вирощеної продукції які, за даними уряду, становлять 30% та відбуваються через відсутність переробних потужностей та належних умов в овочесховищах. Так, протягом зазначених років буде активно здійснюватися будівництво нових тепличних комплексів, сучасних овочесховищ, підприємств переробної галузі, насамперед поблизу обласних центрів. Окрім цього, Концепцією передбачено зміцнення та оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, що займаються вирощуванням овочевих культур, шляхом залучення інвестицій у технічне оснащення сучасною сільськогосподарською технікою та обладнанням.

Щодо галузі тваринництва, то як вже зазначалося, з підвищенням рівня інвестиційного забезпечення змінюється виробничий напрям підприємств – господарства збільшують питому вагу продукції тваринництва в загальних обсягах товарної продукції. Так, збільшується частка виробництва молока та курячих яєць, а також вирощування свиней, великої рогатої худоби та незначного збільшення зазнає вирощування птиці. В результаті, у підприємств з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення в структурі товарної продукції переважає саме галузь тваринництва – 57,2% від загальних обсягів. При чому питома вага виробництва яєць становить 33%, молока – більше 7%, вирощування ВРХ, свиней та птиці – разом складають близько 8% та 9% припадає на іншу продукцію тваринництва, до якої в першу чергу відносяться племінні тварини та молодняк на дорощуванні.

Таким чином, можна стверджувати, що підприємства з меншими обсягами здійснюваних інвестицій переважно зосереджені на вирощуванні соняшнику, озимої пшениці та кукурудзи – найбільш рентабельних культур, які користуються

стабільно великим попитом та не потребують великих капіталовкладень. В свою чергу, підприємства з вищим рівнем інвестиційного забезпечення переважно спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва (виробництво курячих яєць та молока), зберігаючи вирощування соняшнику (у деяких підприємствах – як додаткова галузь для підтримки основної).

З метою поглиблення аналізу нами було досліджено зв'язок рівня інвестиційного забезпечення та показників ефективності виробництва окремих видів продукції в сільськогосподарських підприємствах (табл. 2). Існує певна тенденція підвищення рівня рентабельності озимої пшениці та ячменю зі збільшенням обсягів інвестицій у підприємствах в сформованих групах. Так, найбільшого значення рівень рентабельності озимої пшениці досягає у групі підприємств з рівнем інвестиційного забезпечення від 0,8 до 1,6 тис. грн. на 1 га, ячменю – у групі господарств з обсягами інвестицій від 1,6 до 3,2 тис. грн. на 1 га (близько 33%). Однак, виключенням є господарства з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення, де рівень збитковості даних культур складає близько 6% та 2% відповідно. Окрім цього, звертає на себе увагу дуже високий рівень збитковості кукурудзи у підприємствах з найнижчим рівнем інвестиційного забезпечення – майже 28%. В той же час, з підвищенням рівня інвестиційного забезпечення підвищується і рівень рентабельності даної культури – становить 31,2% у підприємствах з обсягами інвестицій понад 3,2 тис. грн. на 1 га. На тлі не дуже рівних показників ефективності зернових культур вигідно вирізняється соняшник – попит на цю культуру стабільно високий, а його рентабельність набагато вища. Набагато вища. Як бачимо, по виділених групах підприємств рівень рентабельності соняшнику найвищий серед усіх інших галузей – коливається від 44,5% у підприємствах з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення до 71% у підприємствах з обсягами інвестицій від 0,8 до 1,6 тис. грн. на 1 га.

Рентабельність цукрових буряків також зазнає значних коливань у підприємствах з різним рівнем інвестиційного забезпечення. Так, найнижчий показник ефективності зафіксовано у сільськогосподарських підприємствах з найменшими обсягами інвестиційного забезпечення (рівень збитковості складає 19,4%), а найвищий рівень рентабельності цукрових буряків становить майже 35% – у підприємствах з обсягами інвестицій від 1,6 до 3,2 тис. грн. на 1 га.

2. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств Харківської області залежно від рівня їх інвестиційного забезпечення, 2012 р.

Показник	Групи господарств за розміром інвестицій на 1 га с.-г. угідь, грн.							У середньому по сукупності
	до 100,00	100,01-200,00	200,01-400,00	400,01-800,00	800,01-1600,00	1600,01-3200,00	понад 3200,00	
Кількість господарств в групі	64	26	57	85	86	39	18	375
Інвестиції на 1 га с.-г. угідь	43	144	293	569	1125	2052	5941	852
Рівень рентабельності (збитковості), %								
Озима пшениця	-3,5	8,7	9,6	16,0	19,4	13,5	-5,8	11,4
Ячмінь	14,0	12,5	18,9	22,0	23,6	32,9	-1,8	21,1
Кукурудза на зерно	-27,9	2,0	-3,5	2,0	9,4	18,6	31,2	-0,9
Соняшник	49,6	53,9	53,4	60,0	71,0	68,0	44,5	59,9
Цукрові буряки	-19,4	25,7	2,9	22,8	12,0	34,9	1,3	15,5
Всього чистий дохід рослинництва	10,2	20,0	21,7	25,6	38,2	34,1	8,5	24,9
Молоко	-8,5	-0,9	4,5	1,1	17,0	19,1	16,8	11,4
Вирощування ВРХ (в живій масі)	-47,6	-44,0	-36,9	-49,2	-47,2	-34,4	-53,9	-46,3
Вирощування свиней (в живій масі)	-46,5	-27,0	-24,5	-16,4	-20,6	-7,6	-8,6	-14,5
Вирощування птиці (в живій масі)	-49,9	-	-	-40,8	-36,4	-	-46,1	-45,9
Яйця курячі	-5,9	-	-25,0	-	18,7	-	97,1	78,5
Всього чистий дохід тваринництва	-14,1	-14,6	-9,0	-14,3	0,2	6,0	33,6	7,1
Разом	8,8	17,9	17,8	20,7	29,0	29,7	21,6	21,6

Джерело: розраховано автором на підставі даних Головного управління статистики у Харківській області [7]

Щодо галузі тваринництва, то найвищий рівень збитковості по усіх без виключення групах підприємств та в середньому по сукупності спостерігається при вирощуванні великої рогатої худоби, свиней та птиці. Так, по ВРХ рівень збитковості коливається від 34,4% в групі підприємств з рівнем інвестиційного забезпечення від 1,6 тис. грн. до 3,2 тис. грн. на 1 га до 53,9% в підприємствах з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення, а в середньому по сукупності становить 46,3%. Схожі показники спостерігаються при вирощуванні птиці, де найвищий рівень збитковості (майже 50%) зафіксовано в підприємствах з найнижчим рівнем інвестиційного забезпечення, а найнижчий становить більше 36% в групі підприємств з обсягами інвестицій від 0,8 до 1,6 тис. грн. на 1 га. В свою чергу, при вирощуванні свиней спостерігається чітка тенденція до зниження рівня збитковості з підвищенням рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Так, якщо у підприємств з найнижчим рівнем інвестиційного забезпечення рівень збитковості сягає майже 47%, то у підприємств з найвищим – менше 9% (в середньому по сукупності підприємств – 14,5%). Основною причиною такої низької ефективності даних галузей є зниження оптових цін на продукцію з одного боку, а з іншого – збільшення собівартості виробництва м'яса, що відбувається внаслідок зростання цін на зернофураж та інші корми, а також збільшення вартості енергоносіїв. Також, що стосується тваринництва, то для стимулювання цієї галузі важливим кроком може стати вкладення коштів інвесторами у племінну справу.

Виробники курячих яєць та яєчних продуктів здійснюють інвестиції в розширення та реконструкцію виробничих потужностей, а саме облаштування нових птахомісць, оснащених сучасним обладнанням. Тобто, інвестиційна діяль-

ність даних підприємств направлена на розвиток інфраструктури, на якій буде ґрунтуватися розширення потужностей з виробництва яєць. Необхідно відзначити, що в той час, як виробництво яєць в групах з нижчим рівнем інвестиційного забезпечення є збитковим, то в групі з найвищим рівнем інвестиційного забезпечення рівень рентабельності перевищує 97%. Таку високу рентабельність виробництва яєць у тому числі забезпечує і той факт, що Україна є однією з провідних країн-виробників зернових та насіння соняшнику (основних компонентів корму для птиці), що забезпечує відносно низьку собівартість яєць.

Висновки. В результаті проведених досліджень можна зробити наступні висновки: 1) Існує залежність між структурою товарної продукції сільськогосподарських підприємств та рівнем їх інвестиційного забезпечення. Так, зі збільшенням обсягів здійснюваних інвестицій змінюється виробничий напрям підприємств – зменшується частка продукції рослинництва в структурі реалізації на користь нарощування продукції тваринництва; 2) Підприємства з меншими обсягами здійснюваних інвестицій переважно зосереджені на вирощуванні соняшнику, озимої пшениці та кукурудзи – найбільш рентабельних культур, які користуються стабільно великим попитом та не потребують великих капіталовкладень. В свою чергу, підприємства з вищим рівнем інвестиційного забезпечення переважно спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва (курячі яйця та збільшення обсягів молока), при цьому зберігаючи вирощування соняшнику (у деяких підприємствах – як додаткова галузь для підтримки основної); 3. В галузі тваринництва найвищий рівень збитковості по усіх без виключення групах досліджуваної сукупності підприємств спостерігається у вирощуванні великої рогатої худоби, свиней та птиці. Основною

причиною такої низької ефективності даних напрямків є зниження оптових цін на продукцію з одного боку, а з іншого – збільшення собівартості виробництва м'яса, що відбувається внаслідок зростання цін на зернофураж та інші корми, а також збільшення вартості енергоносіїв.

Список використаної літератури:

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ. – 2013. – 779 с.
2. Канінський П.К. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств: монографія / П.К. Канінський. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 348 с.
3. Саблук П.Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська. – ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.
4. Лупенко Ю.О. Інвестиційний розвиток сільського господарства Київської області / Ю.О. Лупенко, М.І. Кісіль, М.Ю. Кожем'якіна, М.М. Кропивко, С.В. Лук'янець, С.М. Ковальов, Т.В. Мацібора. - К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 86 с.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т.В. Майорова]; - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
6. Лукінов І. І. Державні і ринкові регулятори соціально-економічних перетворень АПК України / І. І. Лукінов // Економіка АПК. – 2000. – № 2. – С. 35 – 36.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації (IFC) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ifc.org/ukraine
9. Концепція розвитку овочівництва та переробної галузі до 2015 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1120-2011-p>

Калашников А.О. Инвестиционное обеспечение развития сельскохозяйственных предприятий различного производственного направления.

Проанализирован уровень инвестиционного обеспечения сельскохозяйственных предприятий Харьковской области и определена его взаимосвязь с производственным направлением деятельности предприятий. Осуществлена оценка влияния производственного направления сельскохозяйственных предприятий на уровень их инвестиционного обеспечения.

Ключевые слова: инвестиционное обеспечение, развитие сельскохозяйственных предприятий, производственное направление, специализация

Kalashnikov A.O. An investment ensure of development of agricultural enterprises with different specialization in production.

It was analyzed the level of investment ensure of agricultural enterprises in Kharkiv region and defined its relationship with different specialization in production. It was made the estimation of the impact of agricultural enterprises' specialization in production on level of their investment ensure. As a result of the research, the following conclusions can be drawn. There is a relationship between the structure of marketable output of agricultural enterprises and the level of their investment ensure. Thus, specialization in production has changed with increasing amounts of ongoing investment – specific gravity of crop production in the sales pattern is decreasing with increasing of livestock production. Agricultural enterprises with smaller amounts of investments mainly focus on growing sunflower, winter wheat and maize - the most profitable crops with stable high demand which do not require large investments. In turn, agricultural enterprises with higher level of investment ensure mainly specialized in horticulture (fruits and vegetables) and livestock production (eggs and milk), while maintaining the growing of sunflower. Thus, among the agricultural enterprises with the highest level of investment ensure, growing of sunflowers serves as an additional branch of production for egg producers. As a major component of feed for poultry, sunflower provides reducing the cost of production of eggs. Meanwhile, horticulture demands of modern technology and the appropriate level of investment ensure. The funds are required for the construction and development of infrastructure objects - greenhouses, irrigation systems, heating and storage facilities for products. In turn, egg producers invest in the expansion and renovation of production facilities – establishment of new bird places equipped with modern outfit and machinery.

Keywords: investment ensure, development of agricultural enterprises, specialization

Дата надходження до редакції: 12.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.